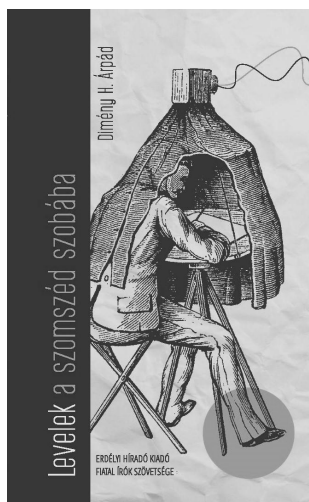

BERETI GÁBOR

A hitelesítő feltétel

DIMÉNY H. ÁRPÁD: LEVELEK A SZOMSZÉD SZOBÁBA

Erdélyi Híradó Kiadó
 Fiatal Írók Szövetsége
 Kolozsvár – Budapest, 2016
 96 oldal, 1800 Ft

A szerelem és az elmúlás, a költészet e két örök témája körül gravitáltatja verseit *Levelek a szomszéd szobába* című kötetében Dimény H[aszmán]. Árpád. Eltekintve néhány mellékszálról vagy a Weöres Sándornak, Juhász Ferencnek, Oravecz Imrének, Ady Endrének stb. ajánlott versektől, a könyv mindhárom ciklusában – *Levelek a szomszéd szobába*, Orsolyának; *Csak fekszel, mint isten bolond eszköze*; *Én sötét foltom* – ezek viszik a főszólamot. Versei a szerelem motiválta férfi-nő viszony szinte összes spektrumát érintik: az ábrándozást, a vágyódást, a boldog beteljesülést, az erotikát, a családalapítást, a gyermeknevelést, a féltékenységet, a gondoskodást, a szakítást és megbocsátást, s természetesen ezek számos egymásba játszó variációját is. A kötet harmadát kivéve második fejezetben aztán ehhez társul az apa alakja köré szerveződő másik domináns szál, amit az elmúlás témáját színrre vivő versek sora reprezentál. Néhány esetben egyetlen vers keretébe foglalva mindkét témavilágot.

”
 Ahogy azt a *Titoktalanítás* című versben is láthatjuk: „van olyan titkom, amit önmagamnak se merek / bevallani, mert nincs rá mód, hogy elmondjam, / mert a szó csak azután szület, hogy feltört íze / a számban”, kezdi a modern utáni líra intellektuális és képi útkeresésének ígéretes, mert egy mást feltételező lendületével. Majd néhány bekezdés múltán a párjához intézve szavait: „nem hiszek abban, hogy vannak / jók és rosszak, de ettől függetlenül jónak tartom / magam. például mert sohasem csaltalak meg”. Két sorral lejjebb a becsatlakozó másik szólam: „tiszteességesen élni, mintha / apámat hallanám ... nőkről, lányokról nem beszéltünk. én már / igen a fiaimmal, ilyenkor ... a huncut mosolytól kaján vigyorig lassul / bennem az idő, bár lefékezhetném, mert eddig úgy / telt el, hogy félttem, akárhogy döntök, úgy lesz jó. / talán ez az én titkom.” További néhány, erotikával átszőtt bekezdés után a tisztesség vállalása mellett téve hitet, fejezi be az opust (12–13). Nagy Márta Júlia egy korábbi kritikájára utalva magam is úgy vélem, hogy a diményi versnyelv alap-

vetően figurális, főként szinesztéziákra építő vallomások, esetleg narratív-visszaemlékező jellegű, amit a költő a szövegek formai változatosságával igyekszik frissen tartani.

Bár szövegei magukon viselik a kísérleti versmethodika jegyeit, ennek ellenére Dimény H. Árpád lírája alapvetően történetképző versírás. Versein átsüt a szenvedélyvezérelt érzékenységgel, amely ennek az általa alkalmazott beszédmódnak egyúttal a hitelesítő feltétele is. Feltűnik azonban, hogy miközben a Dimény-féle versbeszéd az élményt rögzítő metódussal dolgozik, ennek ellenére impulzusait a rögzítés ellen ható képi adottságokból, nyelvi állapotokból kapja. A rögzítéssel tudniillik nem csupán prezentál, de a szituáció dűnamizét, lelkét egyben be is zárja, mintegy elvágva a további alakulás alternatíváitól. Így az olvasóban az a benyomás keletkezhet, hogy versei a metaforák kínálta lehetőségeket nem használják ki.

A megszólalásnak ezt a módját a kortársak közül Kürti László lírájához érzem leginkább közelállóknak. Csak amíg Kürti inkább az árnyoldalokról szól, gyakran szorong, bizalmatlan, bizonytalan a kötődések mibenlétét illetően, s inkább a fonákját, mintsem a színét látatja egy kapcsolatnak, addig Dimény H. éppen fordítva, ő a kapcsolat színét, a testi-lelki boldogságélményt örökíti meg. Ott sötétebb, ami komor, itt színesebb, ami könnyed. A témán belül viszont mindkét líra tág regiszterű, sokszínű és rétegzett. És persze mindkettő mentes a kizárólagosságot egyoldalúságitól.

A diményi líra a szerelmi szenvedélyt hol erotikával, hol a féltékenység lelki gyötrelmeivel fűszerezi. „mindig is szerettem arcom / lüktető húsdhoz szorítani”, kezdi *A számmal* című versét. „a számmal kóstolja meg isten, / mit teremtett, / csak a húsát, / melynek kacskaringós ösvényeit / megfesti vérrel, / vékonyad, lábikrád reszkető nedvekkel önti el”. Majd: „szerettem, ha arcom bőrdhöz fonódhat ... lüktető piros gyümölcsmagod csíráiból / kikel a szépség, fölém terebélyesedik / bájaival üzekedik ... tested izzadó fatörzs ... sósan száradó lombja hull, / s fölfedi aljas titkaim” (65). De a gyötrelmei sorai sem maradnak el. „december 4-én pénteken/ 14 SMS-t küldött neked a 0741 18*** / telefonszámmögöttiférfi” ... „az SMS-ek egymásutániságából arra / a következtetésre jutottam / válaszoltál neki / az első kettőre mindenképp / és az utolsó négy között sem telt el 1 perc”, *Elhamarkodott következtetés* (82).

Dimény H. Árpád verseivel a kapcsolatok labirintusában élő ember sorsát idézi meg. Könyve egy szubjektív szintézis, melyben a nyíltságot átszövik a hétköznapi tabui és intimitásai. Az ellentmondásos kapcsolatok hullámverésében hánykódó individuum egyszerre foglya az intimitás titkainak, de elkötelezettje is a kimondhatatlan kimondásának. Dimény H. Árpád költészetében a kimondhatatlan – ha szemérmetlen világunkban létezik még ilyen – kimondása természetesen nem indiszkréción, sokkal inkább vallomás, pontosabban vallomások fikció. Azaz lét és konstrukció. Nyelvbe transzponált valóság. Más szemszögből tekintve pedig, nem a szerelmet, hanem „csupán” a szerzői kvalitást megkísértő próbatétel. S ha már megkísértés, nyugodtan állíthatjuk, hogy Dimény H. Árpád versei állják a próbát. Kötetét bizvást sorolhatjuk a gazdag múltú magyar szerelmi irodalom egy, személye révén is képviselt fiatal ágához.

Azonban ezzel együtt is érezhetjük, hogy miközben szövegeit a pontosság és a múgond mozgatja, opusait mégis az újdonságra fogékony, de a lazaságra is hajlamosító képesség élteti. Ezt tapasztalhatjuk a kötet másik fő szólamához tartozó versek némelyikében is.

„Férfiszerep állni a nagy, / nomád mennybolt kapujában”, olvashatjuk a *Példabeszéd* című versben. „Estéknént megüli a házat, / az udvart valami hangtalan, / rosszindulatú sűrűsödés”, válik szavakká az elmúlás, az utolsó búcsú érzülete. „Figyelsz még? ... Én vagyok az apa.

/ Lengsz az űrben? / Kikötve, mint a hinták” olvashatjuk egy másik, a *Férfimonológ családi drámából* című, az apa elvesztésének traumáját átlényegítő versében. „Fogalmam sincs, mit mondjak. / Téged meg elnémít ez a cifra öröklét.” Majd folytatódik az *Optical zoom* című vers soraiban: „Ami most itt örvénylik velóm útvesztőiben, / a megduzzadt nyirokban, bömbölve önti el zsigereimet. ... Csápjai tapogatóznak / a mellkas fala mentén. / Bomlasztják a fekete tüdőt. / Ahová meghúzódtam, / apámhoz, a vér szintje alá.”

Az apa figuráját témává avató elmúlás-élmény egyik láttató eszköze a létezés hely és idő nélküli metszete, a holtak világa. A túlvilág, amely itt sem egyéb, mint misztikum, mint mitológia. Vagyis itt is csupán antropomorfizált lét, és *így* valóság; Dimény H. Árpád szövegeiben ezért a halál, az elmúlás olyan, a költészetét hitelesítő életmetaforaként jelenik meg, ami épp ennek köszönhetően több, mint átpoetizált kultúraélmény.

A diményi dramaturgiában, kozmológiában, ha úgy tetszik, az én a felcserélhetőség látványlag homogén tér-idejében találja magát. Egymással megfeleltethetővé válik a mítosz és a lét, a holt és az eleven, a múlt és a jövő. Ez az apokaliptikus létre hajazó hang az énpozíciók öndefinitív, mégis másokban tükröződő szólamát hívja életre. Apa és fiú alakjában az egymást ismétlő, egymást követő sorsok rendre a végtelent idézik, ám a szereplőket meghatározó viszonyrendszer „bemozdul”, s a mítosz alapját adó homogén tér-idő talapzatot minduntalan szétfeszíti, a fikció a valós léttel találja szemben magát. A konfrontáció, ahogy egyfelől művészetet implikál, úgy másfelől egymás pandanjaként a „két valóságot” a nyelviség dimenziójába utalja. Itt mítosz, nyelv, és (lét)valóság szentháromságát egy villanatra ismét mintha a nemzedékek egymásutánjában megtestesülő végtelen határozná meg, innen tekintve egy pillanatra úgy tűnhet, hogy történeteit mintha a szakrálishoz tartozó végtelen uralná, ám újra s újra kiderül, hogy paradox módon mégis a véges, az emberi lét fogja össze.

Amint azt a fenti részletek is mutatják, a lírai hang egységességét a beszéd epikussága, a megszólalás történeteket elbeszélő jellege biztosítja, s hogy az élmény, érkezzék bárhonnán is, a magánélet szférájának keretein belül marad. Ez a fajta beszédmód a képviselētiség társadalmi dimenziójával nem keres kapcsolódási pontokat, s nem nyer önmagán túlmutató távlatot. A diményi líra ezzel együtt is a modernitás kereteit feszegető, mozgalmos, újdonságkereső líra. Minden verskedvelő olvasó számára ajánlott.